

Strokovna konferenca

Vloga in poslanstvo ljudskih univerz za jutri

Terme Čatež, 14. in 15. junij 2016

Zaključki

1	UVOD	3
2	ZAKLJUČKI DELOVNIH SKUPIN	4
2.1	Izobraževanje starejših in medgeneracijsko učenje	4
2.1.1	Analiza stanja in identifikacija problema	4
2.1.2	Namen – pričakovani učinek – zeleno stanje	5
2.1.3	Cilji (izhodišča za strategijo)	5
2.2	Informiranje in svetovanje odraslim za vključitev na trg dela.....	6
2.2.1	Analiza stanja in identifikacija problema	6
2.2.2	Namen – pričakovani učinek – zeleno stanje	7
2.2.3	Cilji (izhodišča za strategijo)	7
2.3	Izobraževanje za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja.	9
2.3.1	Analiza stanja in identifikacija problema	9
2.3.2	Namen – pričakovani učinek – zeleno stanje	11
2.3.3	Cilji (izhodišča za strategijo)	11
2.4	Digitalna pismenost	12
2.4.1	Analiza stanja in identifikacija problema	12
2.4.2	Namen – pričakovani učinek – zeleno stanje	14
2.4.3	Cilji (izhodišča za strategijo)	14
2.5	Izobraževanje za vključevanje v družbo – migranti, priseljenci, Romi	14
2.5.1	Analiza stanja in identifikacija problema	15
2.5.2	Namen – pričakovani učinek – zeleno stanje.....	19
2.5.3	Cilji (izhodišča za strategijo)	20

1 UVOD

ZiSS je tretji strokovni posvet na temo sistemske ureditve izobraževanja odraslih v državi načrtal na podlagi zaključkov posvetov, ki smo jih organizirali v letu 2015 o vlogi in pomenu svetovanja za odrasle, s posebnim poudarkom na svetovanju za zaposlene oziroma svetovanju kot podporni dejavnosti za izboljšanje zaposlitvenih možnosti nižje izobraženih in manj usposobljenih odraslih, starejših od 45 let ter o potrebi po novi sistemski ureditvi izobraževanja odraslih v državi in javni mreži. Na obeh posvetih so udeleženci potrdili, da je mreža ljudskih univerz z bogato programsko ponudbo in izkušnjami eden ključnih nosilcev VŽU v državi, ki pa še ni ustrezno umeščena v sistemu financiranja izobraževalnih institucij. Eden glavnih ugotovitev je bila tudi, da ljudskim univerzam manjka ustrezna strategija razvoja, ki bi nedvoumno dokazovala, da s svojimi aktivnostmi uresničujejo javni interes in so zato upravičene do stalnega urejenega financiranja (javna služba). Strategija razvoja ljudskih univerz bi morala izkazovati, da so njihove aktivnosti usmerjene v uresničevanje javnega interesa in zagotavljanje javne službe pri obvladovanju novih izzivom predvsem na področju usposabljanja za soočanje in obvladovanje problemov migracij, sprejemanje večkulturnosti, drugačnosti vseh vrst ...

Na tretji strokovni konferenci smo si zato zastavili naslednje cilje:

- Zbrati mnenja in stališča ključnih strokovnjakov in odredbodajalcev o smereh razvoja ljudskih univerz za uresničevanje javnega interesa.
- Zbrati mnenja in stališča ključnih izvajalcev (ljudskih univerz) o smereh razvoja izobraževanja odraslih za uresničevanje javnega interesa.
- Predstaviti primere dobrih praks ljudskih univerz, ki lahko služijo kot izhodišče za pripravo nove strategije.
- Opozoriti na odprta vprašanja in iskati odgovore nanje.
- Poudariti pomen usklajenosti strategij razvoja vseh ljudskih univerz za zagotavljanje javnega interesa.
- Pripraviti osnovna izhodišča nove strategije razvoja ljudskih univerz Slovenije.

Uvodoma smo na konferenci prisluhnili predstavitvi primerov dobrih praks ljudskih univerz in nato v delovnih skupinah izmenjali predloge za pripravo izhodišč za strategije ljudskih univerz po naslednjih vsebinskih sklopih:

1. Izobraževanje starejših in medgeneracijsko učenje.
2. Informiranje in svetovanje odraslim za vključitev na trg dela.
3. Izobraževanje za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja.
4. Digitalna pismenost.
5. Izobraževanje za vključevanje v družbo – migranti, priseljenci, Romi ...

2 ZAKLJUČKI DELOVNIH SKUPIN

2.1 Izobraževanje starejših in medgeneracijsko učenje.

V prvem delu sta bila kot primera dobre prakse predstavljena Medgeneracijsko središče Jesenice in Medgeneracijsko središče Kranj.

2.1.1 Analiza stanja in identifikacija problema

SWOT analiza izvajanja izobraževanja starejših in medgeneracijskega učenja na Ljudskih univerzah

PREDNOSTI	SLABOSTI
Izkušnje s projekti (nacionalni, mednarodni – ESS, Erasmus ...) Tradicija Ciljne skupine, ki jih že imamo Ustrezen kader (zaposleni, zunanji izvajalci) Izkušnje z ranljivimi ciljnim skupinami Izkušnje s prostovoljci Obstoječa infrastruktura Kakovost (POKI) Vzpostavljena partnerska mreža v lokalnem okolju Podpora politike (moralna in finančna) Organizacija Neformalna znanja Podporne dejavnosti (ISIO, SSU ...) Delujoča in vzpostavljena mreža strokovnih in strateških partnerjev Geografska pokritost Strokovno sodelovanje z ustreznimi strokovnimi in političnimi organizacijami v državi Sodelovanje z izobraževalnimi organizacijami (OŠ, SŠ...)	Dostop do posameznih ciljnih skupin Sociala ni naše temeljno področje (nepoznavanje strategij, dokumentov...) premalo znanja na tem področju Ustrezen kader (zaposleni, zunanji izvajalci) Izkušnje s prostovoljci Podpora politike (moralna in finančna) Delujoča in vzpostavljena mreža strokovnih in strateških partnerjev Ustrezen kader (zaposleni, zunanji izvajalci)
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Prepoznavnost v okolju Povezovanje z drugimi vsebinami Medgeneracijsko prepletanje Vzpostavitev baze prostovoljcev Usposabljanje prostovoljcev v okolju Pridobitev novih znanj	Predpisana supervizija (z vidika sociale) Problemi, ki jih ne znamo rešiti (osebni problemi udeležencev) »starejši za starejše« ščitijo svojo mrežo Kaj/kako po poteku projekta? (imamo infrastrukturo in kader, ne pa financ)

Vključiti »profesionalce« s področja sociale za reševanje osebnih težav uporabnikov Usposabljanje za delo z dementnimi ljudmi Informacijski center za vse generacije Sodelovanje z društvi in NVO Zdravje za srednjo generacijo Starejši za starejše	
---	--

Problemi:

- Nepovezanost akterjev na področju dela z družinami, socialo – ne poznamo društev, ki že delujejo na tem področju, imajo pa strokovnjake.
- Veliko jih dela na tem področju (razdrobljenost), razpršenost javnih sredstev – »mali vrtilčki« - vsak ima malo denarja, za katerega malo naredi – če bi bil denar skupen za enega, bi bilo več učinka

2.1.2 Namen – pričakovani učinek – zeleno stanje

1. Sistemska urejenost izobraževanja starejših in medgeneracijskega sodelovanje
2. Zagotoviti osrednji prostor zbiranja v lokalnem okolju.
3. Mreženje, skupno delovanje različnih deležnikov v lokalnem in na nacionalnem okolju.
4. Poglobljeno načrtno sodelovanje z NVO-ji.
5. Identifikacija ranljivih ciljnih skupin, motiviranje, vključitev ranljivih ciljnih skupin.

2.1.3 Cilji (izhodišča za strategijo)

- Vzpostavitev in trajno izvajanje izobraževanja starejših in medgeneracijskega sodelovanja na več lokacijah (lokalna dostopnost).
- Vzpostavitev in trajno delovanje Info svetovalne/informativne točka vseh ponudnikov socialno/izobraževalnih storitev.
- Zagotoviti medgeneracijsko izmenjavo, znanj in izkušenj.
- Sodelovanje z lokalnimi nevladnimi organizacijami.

2.2 Informiranje in svetovanje odraslim za vključitev na trg dela

V skupini je sodelovalo 15 udeležencev. V prvem delu sta bila kot primera dobre prakse predstavljena Informiranje in svetovanje v programih formalnega izobraževanja na UPI – Ljudski univerzi Žalec in ISIO – Informiranje in svetovanje za vse odrasle, še posebej za ranljive ciljne skupine na LU Nova Gorica.

2.2.1 Analiza stanja in identifikacija problema

V razpravi so udeleženci razpravljali o različnih vrstah svetovanja na ljudskih univerzah:

1. Svetovanje v programih formalnega izobraževanja – organizator izobraževanja vodi, svetuje, motivira udeležence programov od začetka do zaključka šolanja. Svetovanje je strokovno in vezano na posamezen program.
2. Imamo regijsko mrežo Svetovalnih središč ISIO (14) pod vodstvom ACS, ki vsem odraslim nudi informiranje in svetovanje po modelu ISIO. Poleg tega ugotavlja tudi izobraževalne potrebe lokalnega okolja, ki jih posreduje potencialnim izvajalcem IO (ljudskim univerzam). Svetovalna središča še posebej skrbijo za ranljive ciljne skupine v posameznem lokalnem okolju. Velik poudarek je na izobraževanju svetovalcev in na kakovosti.
3. Svetovanje za brezposelne, ki ga sofinanciramo MIZŠ z letnim programom dela in je namenjeno izključno ciljni skupini brezposelnih oseb ter je vezano na izvajanje posameznih programov, v katere se le-te osebe vključujejo
4. Svetovanje za ranljive – po modelu, ki ga razvil ZIK Črnomelj (CS: Romi, odrasli s posebnimi potrebami, starejši odrasli)
5. Ostala svetovanja za različne ciljne skupine: v NPK programih, za migrante, kmečko prebivalstvo, Primerjava različnih svetovalnih modelov
  1. Svetovanje v programih formalnega izobraževanja.
    - Ciljno usmerjeno v udeležence v programu.
    - Individualni pristop – izdelava osebnega izobraževalnega načrta (zakonska zahteva).
    - Svetovanje pri priznavanju in uveljavljanju predhodno pridobljenih znanj (sklep za priznavanje)
    - Spremljanje udeleženca od vpisa do zaključka.
    - Neposredna podpora in pomoč pri premagovanju učnih težav in ovir v konkretnem izobraževanem programu (organizacija učne pomoči).
    - Motivacija za dokončanje programa.
    - Prilagajanje svetovanja potrebam določeni ciljni skupini – udeleženci so iz različnih ciljnih skupin (tudi z dokončanim visokošolskim izobraževanjem v npr. poklicnih tečajih).
    - Pomembna je neposredna dosegljivost organizatorja izobraževanja v programu.
    - Vloga organizatorja izobraževanja v programu kot razrednika.

2. Svetovanje po modelu ISIO

SWOT analiza svetovanja po modelu ISIO

PREDNOSTI	SLABOSTI
Namenjeno vsem odraslim Pozornost namenjena ranljivim v lokalnem okolju Regijska pokritost – 14 svetovalnih središč Strokovno usposobljeni svetovalci Visoka kakovost svetovanja Partnerska mreža strokovnih in strateških partnerjev Prepoznan model dobre prakse v tujini Ugotavlja izobraževalne potrebe v lokalnem okolju.	Omejeno usposabljanje novih svetovalcev Dostopnost do svetovanja: mobilna služba in info točke ne morejo v celoti zadovoljevati potreb
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Z dobrim sodelovanjem partnerjev v partnerskih mrežah lahko zagotovimo dostopnost do svetovanja v vsaki regiji in tako pokrijemo celo Slovenijo.	Nestabilno financiranje in v premajhnem obsegu Slabo sodelovanje partnerjev zaradi različnih interesov.

2.2.2 Namen – pričakovani učinek – zeleno stanje

- Svetovanje v programih formalnega izobraževanja je potrebno finančno ovrednotiti in organizatorjem izobraževanja odraslih priznati določeno število informativno svetovalnih ur.
- Model ISIO že pokriva tudi brezposelne (ranljiva skupina), zato ni potrebe po ločenem modelu svetovanja samo za brezposelne.
- Regijski model svetovanja ISIO je potrebno vključiti v javno mrežo in zagotoviti:
  - Stabilno financiranje, neodvisno od razpisov
  - Dostopnost
  - Regijsko pokritost
  - Visoko kakovost svetovalnih storitev
  - Stalno usposabljanje svetovalcev
  - Promocijo

2.2.3 Cilji (izhodišča za strategijo)

- Neodvisen strokovni razvoj svetovalne dejavnosti v izobraževanju odraslih.
- Svetovanje za udeležence izobraževalnih programov za odrasle - priznana in finančno ovrednotena informativno-svetovalna aktivnost organizatorjev izobraževanja.
- Razvijati en model svetovalne dejavnosti, ki jo predstavljajo regionalna središča ISIO z vsemi dislokacijami in mobilnimi službami ter s 15 letno tradicijo (preizkušen model, priznan doma in v tujini, vir neprecenljivih izkušenj in dobrih praks, zagotavlja dostopnost).
- Razvoj partnerske mreže ISIO, ki se preko različnih partnerjev odziva na potrebe regije.
- Nadgradnja svetovanja v središčih ISIO z vrednotenjem in priznavanjem neformalnih znanj.
- Nadgradnja svetovanja z razvojem novih pristopov in uporabo sodobnih medijev (Skype ipd.).

- Nadgradnja svetovanja za različne ciljne skupine, npr. za zaposlene - svetovanje na delovnem mestu.
- Dostopnost do usposabljanja novih svetovalcev in skrb za kontinuiteto usposabljanja obstoječe mreže svetovalcev ISIO
- Sistematična in redno delujoča mobilna služba ISIO.
- Zagotavljanje ustreznega svetovanja za različne ciljne skupine, (glede na potrebe regije in lokalnega okolja ter aktualne družbene razmere : samozaposleni, tujci, priseljenci, osebe z motnjami v duševnem razvoju, zaporniki...).
- Promocija ISIO kot blagovne znamke, ki zagotavlja strokovnost, kakovost in dostopnost svetovalnih storitev za različne ciljne skupine.

2.3 Izobraževanje za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja.

V prvem delu je bil kot primer dobre prakse predstavljen projekt Ljudske univerze Jesenice 3 fit – Čili in zdravi starosti naproti.

V nadaljevanju so udeleženci razpravljali o elementih razvoja izobraževanja za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja v povezavi z osmimi glavnimi področji izobraževanja za trajnostni razvoj, določenih s strani Združenih narodov: enakopravnost spolov, promoviranje zdravja, okoljevarstvo, razvoj podeželja, kulturna raznolikost, mir in varnost, trajnostna urbanizacija in trajnostna potrošnja.

2.3.1 Analiza stanja in identifikacija problema

- V Sloveniji se zaradi povečevanja števila starejših in podaljševanja življenjske dobe pojavlja potreba po izobraževanjih, ki promovirajo zdravje ne samo v mestih, temveč tudi na podeželju. Omenjeno izobraževanje je zaradi spremenjenega življenjskega sloga, ki je posledica spremenjenih zahtev delovnih mest, in podaljševanja aktivne dobe zaposlenih nujno za vse zaposlene.
- Spričo povečanega števila priseljencev in prosilcev za državljanstvo RS se pojavlja potreba po celostnem pristopu k izobraževanju za trajnostni razvoj te ciljne skupine (enakopravnost spolov, promoviranje zdravja, kulturna raznolikost, mir in varnost).
- Okoljevarstvo in trajnostna potrošnja sta področji, kjer bi bila potrebna kakovostna izobraževanja, ki bi pri odraslih in posledično v družbi zagotovila trajne spremembe pri odnosu do okolja in potrošnje. Odrasli namreč potrebujejo kontinuirana tovrstna izobraževanja za spremembo vedenja do okolja in potrošnje – le tako bodo svoje otroke lahko vzgajali v duhu varovanja okolja in vzdržne potrošnje.
- Ljudske univerze nudijo določene vsebine, ki jih lahko štejejo kot izobraževanje za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja, vendar pa se področje tega izobraževanja ne izvaja celostno in sistematično.
- Na področju vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov vključno s predšolsko vzgojo je bilo v Sloveniji uvedenih kar nekaj ukrepov na nacionalni ravni s ciljem trajnostnega razvoja, sprejete so bile Smernice vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj od predšolske vzgoje do do-univerzitetnega izobraževanja. Področje izobraževanja odraslih, ki pokriva pomemben del slovenskega prebivalstva, in je ključno za uvajanje sprememb, je bilo pri celostnem pristopu do izobraževanja za trajnostni razvoj na nacionalni ravni prezrto.

SWOT analiza Izobraževanja za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja odraslih na Ljudski univerzi:

PREDNOSTI	SLABOSTI
Tradicija, prepoznavnost, mreža, strokovnost, človeški viri, fleksibilnost, odprtost, razvojna naravnost, povezanost, pro-aktivnost, Prenos obstoječih dobrih praks v lokalno okolje, poznavanje lokalnega okolja in možnosti ter znanja za izvedbo ugotavljanja potreb, povezovanje z različnimi deležniki. Mobilnost udeležencev, dobra infrastruktura, EU sredstva.	Neučinkovitost pri pridobivanja finančnih sredstev za izobraževanje za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja. Prešibko sodelovanja z drugimi deležniki v okolju (NVO)
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Prenos obstoječih dobrih praks v lokalno okolje, Poznavanje potreb lokalnega okolja in možnosti ter znanja za izvedbo ugotavljanja potreb. Povezovanje z različnimi deležniki, mobilnost udeležencev, dobra infrastruktura. EU sredstva.	Prevlada potrošniške miselnosti, nizek BDP, nizka stopnja izobrazbe (vrednote, zavedanje) in narava odraslih, ki se najvarneje počutijo v »coni udobja« in jih je zato težko spreminjati.

V skupini so prepoznali 5 temeljnih izzivov na področju izobraževanja za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja odraslih

1. Povezovanje: LU kot vodilne organizacije za izobraževanje odraslih v svojih lokalnih okoljih v svoje delovanje še ne vključujejo »pravih« deležnikov na področju izobraževanja za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja.
2. Prepričanje odraslih: »Raje poceni in hitro, četudi ni trajnostno, kot dražje in počasi ter trajnostno.«
3. Razporejanje časa in prioritete : Odrasli, ki so najboljše ciljna skupina za uvajanje sprememb so mlajši odrasli in tisti odrasli, ki imajo otroke. Večina teh odraslih se nahaja bodisi v obdobju študija ali v obdobju zaposlitve in izgradnje družine. Zaradi tega so njihove prioritete in čas usmerjene predvsem v slednje.
4. Predsodki do izobraževanja: Kljub vseslovenski kampanji promocije vseživljenjskega učenja, promociji izobraževanja in učenja s strani LU preko celega leta pri odraslih, še posebej pri ranljivih ciljnih skupinah, v veliki meri še prevladuje tradicionalizem, konformizem. Za izobraževanje in učenje se odločijo izključno zaradi potreb delovnega mesta, sicer z vseživljenjskim učenjem povezujejo šolo, kjer zaradi različnih vzrokov niso imeli najboljših izkušenj. Zaradi izostanka izobraževanja in učenja v njihovem življenju ti odrasli nima razvitega zavedanja in vrednot za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja, kar ima za posledico, da:
  - ne delujejo v smeri ohranjanja narave in varovanja okolja,
  - ne skrbijo za zdrav življenjski slog (prehrana, gibanje, obvladovanje stresa, duševno zdravje),
  - nimajo razvitih socialnih kompetenc do te mere, da bi ohranjali nenasilje, strpnost, sodelovanje, spoštovanje,

- niso dejavni državljani,
  - njihova samozavest in samopodoba nista na visokem nivoju.
5. Zakonodaja: Na področju trajnostnega razvoja in ohranjanja zdravja zakonodaja ni medresorsko povezana, enako velja tudi za ukrepe.

2.3.2 Namen – pričakovani učinek – zeleno stanje

- Jasna zakonska definicija izobraževanja za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja odraslih
- Mreženje, skupno delovanje različnih deležnikov v lokalnem in na nacionalnem okolju.
- Razvoj strokovnih delavcev.
- Promocija

2.3.3 Cilji (izhodišča za strategijo)

- Sistemska urejenost izobraževanja odraslih za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja (stalnost financiranja in ponudbe).
- Zagotovljen dostop do izobraževanja za trajnostni razvoj in ohranjanja zdravja ranljivim ciljnim skupinam – razvoj novih programov in metod ter izvedba v lokalnih okoljih.
- Medresorsko usklajeni in povezani ukrepi na področju izobraževanja odraslih za trajnostni razvoj in ohranjanje zdravja.

2.4 Digitalna pismenost

2.4.1 Analiza stanja in identifikacija problema

V skupini so prepoznali 5 temeljnih izzivov na področju digitalne pismenosti odraslih:

1. Nimamo enotnega vstopnega mesta na nivoju države.
2. Kako povečevati digitalno pismenost ranljivih ciljnih skupin.
3. Skrb za stalno strokovno usposabljanje izobraževalcev, svetovalcev, organizatorjev.
4. Heterogene ciljne skupine – potreba po individualizaciji.
5. Ustrezna infrastruktura in posodabljanje programske opreme.

V nadaljevanju so udeleženci za vsakega od navedenih izzivov pripravili SWOT analizo z vidika ljudske univerze.

1. Nimamo enotnega vstopnega mesta na nivoju države

PREDNOSTI	SLABOSTI
Obstaja mreža LU – krajevna pokritost Solidna opremljenost učilnic Solidno usposobljeni organizatorji in deloma učitelji Razvejana mreža SSU Ustaljeni kanali za promocijo Dobri subjekti za sodelovanje v okolju (občine, društva, podjetja ipd.)	Institucije na državnem nivoju ne sledijo razvoju (sektor in ACS) Premalo javnoveljavnih programov za digitalno pismenost
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Priprava novih javnoveljavnih programov Usposabljanje vseh izobraževalcev povezava s SIO (področje izobraževanja odraslih) -vzpostavitev enotnega spletišča za – SSU, forum SSU	Hitre spremembe Tog sistem usposabljanja izobraževalcev Premalo razvojno naravnane usposabljanja

2. Kako povečevati digitalno pismenost ranljivih ciljnih skupin?

PREDNOSTI	SLABOSTI
Dobro sodelovanje z lokalnim okoljem in institucijami Dostopnost do ranljivih skupin Dolgoletne izkušnje in poznavanje potreb različnih ciljnih skupin Reach-out to – delo na terenu	Nizka kupna moč prebivalcev Nemotiviranost nižje izobraženih in drugih ranljivih skupin

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Selitev v enoten spletni sistem Povezanost celotne Slovenije	Regionalizacija

3. Skrb za stalno strokovno usposabljanje izobraževalcev, svetovalcev, organizatorjev

PREDNOSTI	SLABOSTI
Izkušeni predavatelji z andragoškimi znanji Določena znanja in prakse že obstajajo, treba jih je nadgraditi	Premalo usposobljeni predavatelji na področju digitalne pismenosti Premajhna motiviranost
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Razvoj in izvajanje izobraževalnih programov na tem področju Strokovni razvoj in osebnostna rast izobraževalcev Zajeti vso strokovno osebje možnost prenosa dobrih praks iz EU in Slovenije Digitalno opismenjevanje kot ena temeljnih dejavnosti vseh izobraževalnih institucij Javno financiranje za usposabljanje	Odpor do novih digitalnih znanj nemotiviranost Prevelik fokus na ranljive ciljne skupine finance

4. Heterogene ciljne skupine – potreba po individualizaciji

PREDNOSTI	SLABOSTI
Poznavanje ciljnih skupin in izkušnje z njimi Dostopnost do ciljnih skupin Ciljne skupine nam zaupajo Celostna obravnava (druge podporne dejavnosti) Dopolnjevanje infrastrukture (ISIO, SSU)	Mnoge ciljne skupine niso digitalno opismenjene Mnogi ne prepoznajo svojih primanjkljajev
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Nadgradnja znanj – zahtevnejša znanja Motiviranje in promocija	Pomanjkanje financ

5. Ustrezna infrastruktura in posodabljanje programske opreme

PREDNOSTI	SLABOSTI
Dokaj solidna opremljenost LU	Hitro zastara
PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
Javno financiranje	Pomanjkanje finančnih virov

2.4.2 Namen – pričakovani učinek – zeleno stanje

1. Vzpostavljena bo enotna vstopna točka za odrasle v okviru SIO baze- zbrana vsa nastala gradiva od leta 2005 ter nadaljnji razvoj gradiv.
2. Vodilni izvajalec digitalnega opismenjevanja v lokalnem okolju bo Ljudska univerza, ki pozna ranljive skupine in ima dostop do njih.
3. Z motivacijo in izobraževanjem bodo zagotovljeni usposobljeni strokovni kadri (izobraževalci, organizatorji, svetovalci...).
4. Upoštevana bo specifičnost posameznih ciljnih skupin, zajete bodo vse ciljne skupine. Identificirali bomo dobre prakse in implementirali oz. diseminirali v okoljih kjer so potrebe.
5. Zagotovljena bo sodobna digitalna oprema, vsem prebivalcem bo omogočeno, da bodo imeli dostop do širokopasovnega omrežja.

2.4.3 Cilji (izhodišča za strategijo)

Širši cilj: Digitalno opismenjenih 85 % do leta 2020.

- Vzpostaviti enotno nacionalno vstopno točko, na kateri bodo dostopna vsa brezplačna gradiva informacije,....
- Razviti in implementirati nove programe za izobraževanje IKT učiteljev (poudarek na metodah za delo z ranljivimi ciljnimi skupinami, ki niso motivirane za digitalno opismenjevanje)
- Vzpostaviti sistem sprotne identifikacije digitalno manj pismenih skupin prebivalstva ter sprejemanje ustreznih ukrepov za digitalno opismenjevanje le teh.
- Zagotoviti sodobno digitalno opremo na vseh ljudskih univerzah in ustreznih dislokacijah (nedostopna lokalna okolja) z dostopom do širokopasovnega omrežja.
- Razvijati nove programe za razvoj digitalne pismenosti glede na potrebe.
- Razvijati prostovoljstvo na področju digitalnega opismenjevanja (medgeneracijsko učenje)

2.5 Izobraževanje za vključevanje v družbo – migranti, priseljenci, Romi ...

V skupini je sodelovalo 13 udeležencev. Prisotni so ocenili, da ljudske univerze lahko pomembno prispevamo k izobraževanju odraslih migrantov, priseljencev in Romov. V razpravi so opisali svoje izkušnje v izobraževanju odraslih Romov in priseljencev, analizirali stanje, identificirali probleme in razmišljali o ukrepih za doseganje zelenega stanja.

2.5.1 Analiza stanja in identifikacija problema

Udeleženci delavnice so poudarili:

- V Sloveniji živi po ocenah različnih institucij (centri za socialno delo, upravne enote, nevladne organizacije) približno od 7.000 do 12.000 Romov, predvsem v Prekmurju, na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju ter v večjih mestih kot so Maribor, Velenje, Ljubljana, Celje, Jesenice, Radovljica. Na Jesenicah in v Radovljici živijo predvsem družine Sintov, ki pa so povečini asimilirane. Ob popisu prebivalstva v letu 2002 se je za pripadnike romske skupnosti opredelilo 3.246 prebivalcev, 3.834 osebe pa so kot materin jezik navedle romski jezik. Ob predhodnem popisu prebivalstva v letu 1991 se je za pripadnike romske skupnosti opredelilo 2.259 oseb, 2.752 osebe pa so kot materin jezik navedle romski jezik
http://www.un.gov.si/si/manjsine/romska_skupnost/statisticni_in_osnovni_podatki/). Zaokrožena območja poselitve so v Prekmurju, na Dolenjskem, v Beli krajini in Posavju. Na teh območjih se štejejo Romi med tradicionalno naseljeno prebivalstvo, ki se bolj ali manj stalno vključuje tudi v izobraževanje odraslih in v različne projekte, ki jih izvajajo ljudske univerze.
- Pripadniki romske etnične manjšine so ciljna skupina, ki jo je najtežje motivirati in uspešno vključiti v različne, predvsem formalne programe izobraževanja, saj so v veliki večini primerov negativno nastrojeni do kakršne koli organizirane oblike učenja.
- Vzrokov za njihov izjemno odklonilen odnos do izobraževanja je več, med slednjimi pa so najpogostejši: slabe izkušnje iz preteklosti, drugačen sistem vrednot (za večino Romov izobrazba ni vrednota oziroma je nizko na lestvici vrednot), strah pred ponovnim neuspehom, strah pred posmehom drugih (Romi se v veliki večini zavedajo svojih pomanjkljivosti na področju pismenosti). Nezaupanje, ki ga Romi gojijo do večinskega naroda, izvira iz različnih izkušenj v preteklosti, predvsem pa slabih izkušenj za časa obiskovanja osnovne šole - večina jih razlaga, da so bili izolirani tako s strani otrok večinskega naroda kot učiteljev.
- Na dan 1. 1. 2011 je bil med prebivalci Slovenije vsak deveti priseljen iz tujine; med njimi sta jih dve tretjini že imeli slovensko državljanstvo (vir: Statistični urad Slovenije, v nadaljevanju SURS8). Po popisu prebivalstva iz leta 2002, ki ga je izvedel SURS, se je 83,06 % prebivalcev opredelilo za Slovence, večina ostalih se je opredelila za pripadnike drugih narodnosti. Pripadnikov ustavnih manjšin je bilo manj kot pripadnikov narodnosti nekdanje Jugoslavije: Italijanov je bilo zgolj 0,11 %, Madžarov pa 0,32 %. Več je bilo Srbov (1,98 %), Hrvatov (1,81 %), Bošnjakov (1,10 %); Muslimanov v smislu etnične pripadnosti je bilo 0,53 %. Od 1. 1. 2012 do 30. 11. 2012 je bilo v Republiki Sloveniji izdanih 54.226 dovoljenj za prebivanje, od tega 46.659 državljanom tretjih držav in 7.567 državljanom držav članic evropskega gospodarskega prostora (EGP). V tem obdobju je bilo 37.503 državljanom tretjih držav izdano dovoljenje za začasno prebivanje, dovoljenj za stalno prebivanje pa je bilo izdano 9.156 osebam (vir: MNZ). Na dan 30. 11. 2012 je imelo v Sloveniji dovoljenje za stalno prebivanje ali dovoljenje za začasno prebivanje oz. potrdilo o prijavi prebivanja skupno 106.608 priseljenih prebivalcev brez slovenskega državljanstva; od tega je imelo 56.492 oseb dovoljenje za stalno prebivanje, 50.116 oseb pa dovoljenje za začasno prebivanje oziroma potrdilo o prijavi prebivanja za državljane držav članic EGP (vir: MNZ). Med priseljenci v Sloveniji, ki imajo državljanstvo drugih držav, je največ državljanov Bosne in Hercegovine, Srbije, Hrvaške, Kosova in Makedonije (vir: Strategija vključevanja priseljencev v izobraževanje odraslih, Januar 2013)
- Slovenija je že od nekdaj kulturno in jezikovno raznolika; v njej živijo pripadniki različnih kulturnih in etničnih skupin ter manjšin.
- V času pospešene globalizacije in vse večjega preseljevanja lahko pričakujemo, da bosta njena večkulturnost in večjezičnost še bolj izraziti. Tudi slovenska družba se – tako kot večina zahodnih družb –

stara, število aktivnega prebivalstva upada, priseljenci lahko predstavljajo tudi delno rešitev demografskega problema.

- Tako za priseljence kot za slovensko družbo je pomembno, da se priseljenci čim bolj učinkovito integrirajo. Izobraževanje odraslih je za integracijo pomembno, saj priseljencem poveča možnosti za zaposlitev in participacijo v družbi v socialnem, kulturnem in ekonomskem smislu.
- Ljudske univerze so že razvile projekte in programe za večgeneracijsko in medkulturno izobraževanje in imajo pozitivne izkušnje. Kljub temu primanjkuje brezplačnih izobraževalnih programov za odrasle priseljence, še posebej za manj izobražene.
- Ljudske univerze večinoma še premalo sodelujejo med seboj, ne izmenjujejo še dovolj programov in ne razvijajo celovite ponudbe programov in podpornih dejavnosti za te ciljne skupine.
- Ponudba izobraževalnih programov oz. projektov je razpršena, premalo je medinstitucionalnega sodelovanja, ki bi odraslim zagotovilo boljši dostop do informacij in celovitejšo ponudbo.
- Področje izobraževanja odraslih Romov, priseljencev in migrantov kljub strategijam, ki so že sprejete oz. v pripravi še ni sistemsko urejeno in tudi ne financirano. Ljudske univerze bi morale v svojih združenjih delovati lokalno, regionalno in tudi na nacionalni ravni, da bi se prakse izobraževanja odraslih spreminjale načrtno in sistematično.
- Strokovni delavci ljudskih univerz premalo poznajo dobre prakse doma in v tujini (npr.: PRIROČNIK ACS Dobre prakse izobraževalnih programov za priseljence http://arhiv.acs.si/publikacije/Dobre_prakse_izobrazevalnih_programov_za_priseljence.pdf , <https://ec.europa.eu/migrant-integration/search?search=Slovenia&perPage=10&page=4&sortsaved=author+desc&ncponlysaved=0> , platforma e-Roma resource <http://www.eromaresource.com/> , <http://pregled.acs.si/>).
- Premalo je projektov in programov, ki bi spodbujali vsakodnevno sobivanje in tudi ostale državljane seznanjalo s problematiko priseljencev, migrantov in Romov in jih usposabljal za medkulturni dialog in sožitje.

SWAT analiza izobraževanja Romov, migrantov in priseljencev na Ljudskih univerzah

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - dobra dostopnost do ljudskih univerz in storitev - dobra pokritost z ljudskimi univerzami in programi za izobraževanje odraslih Romov, priseljencev, medgeneracijsko in medkulturno učenje - dobra pokritost z institucijami in programi za izobraževanje ranljivih ciljnih skupin, njihovo integracijo in socialno vključenost - povezovanje izobraževalnih institucij - ljudske univerze imajo izkušnje, dobre prakse, ustrezno znanje zaposlenih strokovnih delavcev in zunanjih sodelavcev - ljudske univerze razpolagajo s prostori, imajo podporo lokalnih skupnosti, so prepoznane v lokalnem okolju 	<ul style="list-style-type: none"> - finančna šibkost in ranljivost ljudskih univerz - velike razlike v potrebah med regijami - premalo programov za socialno vključenost in opolnomočenje ranljivih ciljnih skupin - slabo socialno ekonomsko stanje ovira vključevanje v izobraževanje in tudi socialno vključevanje posameznikov - nestabilnost ukrepov in politik - posameznik ali institucija težko sledi ali izkoristi ukrepe, če se stalno spreminjajo oz. niso znani - notranje razlike v razvitosti med regijami in znotraj regij - negativen vpliv povečevanja števila brezposelnih in podaljševanja časa brezposelnosti med Romi

PREDNOSTI	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - ljudske univerze imajo organizirano svetovalno dejavnost (bogate izkušnje, mreža partnerjev), razvite modele mobilne službe - svetovanja za Rome - ljudske univerze so pripravljene delati z ranljivimi ciljnim skupinami, so fleksibilne in prilagodljive - razviti so programi SNIO - v ljudskih univerzah je posameznik obravnavan individualno in celostno - LU imajo dobro usposobljen kader za učenje jezika in pripravljene programe za priseljence in migrante - LU imajo z Romi in priseljenci bogate izkušnje tudi v različnih projektih 	<ul style="list-style-type: none"> - nerazvito socialno podjetništvo kot manjkajoča priložnost za Rome - neurejeno financiranje izobraževanja (premalo, nestalno, nesistematično) - razpršenost storitev (kaj kdo dela) in programov - premalo povezovanja in izmenjave programov - ni skupnih akcij ljudskih univerz in drugih IO z drugimi institucijami v okolju - premalo pripravljenosti za sodelovanje z nevladnimi oz. drugimi organizacijami - preslabo poznavanje kulture dežel, iz katerih prihajajo priseljenci, migranti, tudi romske kulture, tradicije in navad - ni določeno, kaj naj bi delale posamezne organizacije - premalo neformalno naravnanih programov - slaba infrastruktura v romskih naseljih - pomanjkanje sredstev za odziv na begunsko problematiko in razvoj novih (primernih) izobraževalnih programov

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - povezovanje med EU in izvajalci ter posebej v Podonavski regiji izven EU - mednarodno povezovanje in mobilnosti, - nov program Erasmus + - obmejno sodelovanje - povečanje aktivnosti za spodbujanje vseživljenjskega učenja - spodbujanje regijskega sodelovanja - vključevanje v evropski prostor z namenom pridobivanja evropskih sredstev in izmenjave praks - prehod iz JD RK ali PRPS v stalno družbeno koristno delovno mesto - stalnost delovnih mest za romske koordinatorje (financiranje MDDSZ, MZ) - seminarji, izobraževanja za strokovne delavce - seminarji, izobraževanja za vse zaposlene v javnem in realnem sektorju, ki se pri svojem delu srečujejo s priseljenci, migranti in/ali Romi 	<ul style="list-style-type: none"> - negativna družbena klima za spodbujanje vključevanja Romov, priseljencev in migrantov ... - neurejena infrastruktura v romskih naseljih - neurejena zakonodaja in neurejeno sistemsko financiranje izobraževanja odraslih - neustrezna zakonodaja na področju socialnih transferjev - nepovezanost institucij s področja gospodarstva in javnega sektorja v skupnih akcijah - povečevanje nestrpnosti med večinskim in romskim prebivalstvom - »vrtičkarski« način delovanja posameznih institucij - netransparentnost projektov - neusklajenost ukrepov med ministrstvi

PRILOŽNOSTI	NEVARNOSTI
<ul style="list-style-type: none"> - dodati »vezni člen« med » statusno integracijo« in osebno integracijo posameznika - celovitost obravnave posameznika - razvoj novih pristopov pri obravnavanju posamezne problematike - razvoj novih programov za razvijanje kompetenc na podlagi izkušenj - znanje in izkušnje kot podlaga za prilagodljivost programov, institucij, izvajalcev - vzpostavitev sistema (celovitega) za delo z omenjeno skupino - različnost virov financiranja - oblikovanje vstopne točke - širjenje izkušenj, poznanstev in mreže partnerjev - oblikovanje integracijskega načrta posameznika - potreba po kontinuiteti zastavljenih programov - bolj smiselna razporeditev vseh razpoložljivih sredstev v državi za več aktivnosti - angažiranje vseh institucij, ki delujejo na področju (npr. uradi za delo, upravne enote ...) - uresničevanje delovanja na način »Nič za Rome brez Romov« 	<ul style="list-style-type: none"> - problemi financiranja (podcenjene storitve , nekontinuirani razpisi ...) - varnostni problem (občutek ogroženosti izvajalcev pri delu na terenu) - prezasičenost strokovnih delavcev oz. izvajalcev s problemi udeležencev in posledično izgorelost pri delu - poenotenje programov in učnega gradiva za priseljence ni vedno ustrezno, saj onemogoča prilagajanje potrebam posameznika

Kot glavne probleme so udeleženci v skupini prepoznali:

- razpršenost ponudbe programov in projektov za ciljni skupini
- slabo informiranost o ponudbi tako na strani izvajalcev in institucij, ki delajo s ciljnim skupinami kot na strani potencialnih udeležencev
- nezadostno in nestalno financiranje programov
- premalo povezovanja in mreženja med ključnimi akterji na področju IO

Za bolj uspešno delo bi želeli:

- več usposabljanj za strokovne delavce in izvajalce programov, za mentorje in prostovoljce
- več strokovnih gradiv
- skupne informacijske svetovalne točke (vse na enem mestu) na nacionalnem in v širših lokalnih okoljih
- celostno podporo za ciljni skupini (tim strokovnjakov, ki bo zmožgel celostno obravnavo in delo s posameznikom)
- poglobljeno delo s posameznikom (izdelan načrt za vsakega posameznika)
- boljše poznavanje romske kulture in zgodovine ter poznavanje kulture dežel, iz katerih prihajajo udeleženci
- več povezovanja med ciljnim skupinami in večinskim prebivalstvom

V delavnici je sodeloval tudi predstavnik romske skupnosti, ki je predstavil svoj pogled na sedanje stanje in ukrepe za boljše vključevanje Romov. Odkrito smo spregovorili o predsodkih in stereotipih do Romov (in tudi priseljencev in migrantov), ki v prikriti in odkriti obliki prežemajo medsebojne odnose in še vedno ustvarjajo konflikte in nasprotovanja v skoraj vseh evropskih državah. V vsakdanjem življenju so predvsem Romi še vedno diskriminirani in stigmatizirani na podlagi etnične pripadnosti. V razpravi so udeleženci poudarili, da se je potrebno naučiti kako živeti skupaj, za kar se morajo potruditi vsi vključeni. Posamezne ciljne skupine, še posebej Romi, se morajo proaktivno vključiti v kampanje za odpravo predsodkov in biti aktivno vključeni pri snovanju politik in ukrepov za izboljšanje njihovega položaja v gospodarskem in družbenem življenju. Med ovirami za večje vključevanje Romov v družbo so prisotni še posebej opozorili na socialno politiko, ki ljudi ne stimulira za to, da bi živeli od svojega dela, ampak jih navaja na socialne transferje in posledično zmanjšuje njihovo potrebo po znanju in vključevanju v družbeno življenje ter na pomanjkanje systemskega reševanja problematike izobraževanja odraslih Romov, priseljencev in migrantov.

Ocenili smo, da so številni projekti močno vplivali na razumevanje in razvoj posameznih področij vključevanja Romov in priseljencev v družbo in v izobraževanje, vendar se vsi projekti, tudi uspešni, s koncem projekta zaključijo. Pogrešamo sistematičen prenos najboljših praks v dnevno politiko oz. ukrepe. Na tem področju bi lahko ljudske univerze proaktivnejše delovale in predstavljale pozitiven vpliv projektnih rezultatov na lokalni, regionalni, nacionalni in/ali EU ravni ter predlagajo zagotavljanje nacionalnih finančnih sredstev za izvajanje najboljših ukrepov. Prav tako bi lahko bolj sistematično tekel prenos najboljših praks med LU, kar bi posledično prineslo boljše izrabo projektnih produktov med LU. Podporne dejavnosti tako za Rome kot za priseljence in migrante, ki so bile predstavljene na konferenci, dajejo velik poudarek delu z posameznikom in skupinami znotraj ciljnih skupin, delu z družinami in spodbujanju družinske pismenosti.

Še posebej v okolju, v katerem živijo Romi, se jim je potrebno približati tudi tako, da v njihovih naseljih izvajamo različne vsebine, programe in podporne dejavnosti, ki naj bodo čim bolj dinamične, raznovrstne in prilagojene njihovim potrebam in primanjkljajem. Spodbujati je potrebno komunikacijo, razvijati njihove socialne veščine, jih učiti postavljati realne cilje, da dvigujemo kvaliteto njihovega življenja, preživljanja prostega časa in prispevamo k njihovi boljši samopodobi.

2.5.2 Namen – pričakovani učinek – zeleno stanje

- 1.** Systemska urejenost izobraževanja odraslih Romov in priseljencev (stalnost financiranja in ponudbe).
- 2.** Urejena javno mrežo za izobraževanje odraslih Romov (izvajalci in programi).
- 3.** Prilagoditev poklicne orientacije za Rome, izdelava modela za področje osnovne šole in osnovne šole za odrasle.
- 4.** Poglobljeno načrtno sodelovanje z romskimi organizacijami in združenji.
- 5.** Delo s posameznimi ciljnim skupinami odraslih, predvsem s starši, mladimi in ženskami
- 6.** organizirane stalne dejavnosti v naseljih (model mobilne svetovalne službe za Rome, različne motivacijske in animacijske delavnice in izvajanje programov splošnega neformalnega izobraževanja).
- 7.** Izdelava modela socializacije Romov na nacionalnem nivoju za vsa področja izobraževanja (predvsem: predšolska vzgoja, osnovnošolsko izobraževanje, srednja šola in izobraževanje

odraslih) s prilagoditvami za vsako regijo, dokler so potrebne; financiranje modela za daljše obdobje (vsaj 5 let).

2.5.3 Cilji (izhodišča za strategijo)

1. Vzpostavitev javne mreže programov in izvajalcev, ki zagotavljajo tudi izobraževanje za Rome, migrante in priseljence.
2. Razvoj novih informativnih točk o izobraževalni ponudbi in projektih za Rome, migrante in priseljence.
3. Razvoj regijskih medinstitucionalnih mrež partnerjev
4. Razvoj regijske mreže izvajalcev izobraževanja za odrasle Rome, migrante in priseljence.
5. Razvoj novih programov za Rome, migrante in priseljence.

Pripravila:

mag. Maja Radinovič Hajdič

